

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-10-86-96>

УДК 81'25=112.2(045)

Каплінська Д.С., Баклан І.М.

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ПРОБЛЕМАТИКА ПЕРЕКЛАДУ НІМЕЦЬКОЇ СПЕЦІАЛЬНОЇ ЛЕКСИКИ ГАЛУЗЕЙ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ ТА СУДНОПЛАВСТВА

Анотація. Стаття присвячена термінологічним аспектам перекладу, які спричиняють труднощі під час відтворення німецької фахової лексики галузей кораблебудування та судноплавства українською мовою. Авторками розглянуто спеціальну лексику, до складу якої належать професіоналізми, жаргонізми та нomenclатурні знаки. У ході дослідження було виявлено, що українська терміносистема кораблебудування та судноплавства є неуніфікованою та невнормованою, що суттєво ускладнює переклад. Основною перешкодою на шляху до адекватного перекладу постає явище синонімії. Морська термінологія має багату традицію в німецькій мові, з чим пов'язана наявність реалій, які слід відтворити засобами української мови. При цьому у пригоді стає прийом лексичного запозичення, який забезпечує економію тексту перекладу, хоча подекуди може ускладнювати сприйняття екзотичної лексики в мові перекладу. З метою уникнення цих труднощів доречно застосовувати описовий переклад або підбір аналога в окремих випадках. Чимало термінів галузей кораблебудування та судноплавства входять до складу фразеологічних одиниць, що створює додаткові труднощі під час перекладу останніх. У центрі дослідження представлено шляхи відтворення німецьких термінів галузі кораблебудування та судноплавства українською мовою в межах лексико-семантичних прийомів перекладу, представлених техніками транскрипції, калькування та описового перекладу. Основними техніками перекладу термінів було визначено калькування і транскрипцію (зокрема, практичну транскрипцію). В результаті аналізу дослідженої лексики було встановлено, що основні труднощі під час перекладу зумовлені етимологією слів і виразів. Для адекватного перекладу фахової лексики галузей кораблебудування та судноплавства необхідно послуговуватися відповідними предметними знаннями та ґрунтовно досліджувати семантику окремих термінологічних одиниць.

Ключові слова: адекватний переклад, спеціальна лексика галузей кораблебудування та мореплавства, транскрипція, калькування, описовий переклад, техніка перекладу, прийом перекладу.

Kaplinska Diana, Baklan Iryna

National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

THE PROBLEM OF TRANSLATION OF GERMAN SPECIAL VOCABULARY OF SHIPBUILDING AND SEAFARING

Summary. The article is devoted to the terminological aspects of translation, which cause difficulties in reproducing the German professional vocabulary of the shipbuilding and seafaring in the Ukrainian language. The authors consider a special vocabulary, which includes professional vocabulary, jargon and nomenclature. And since these days international communication plays a crucial role in the formation of the country on the world stage, the focus is precisely on terminology, the correct translation of which will allow experts in any industry to understand each other. The case study revealed that the Ukrainian terminology of shipbuilding and seafaring is non-uniform and non-standard, which significantly complicates the translation. The main obstacle to adequate translation is the phenomenon of synonymy. Maritime terminology has a rich tradition in the German language, which is associated with the presence of realities that should be reproduced by means of the Ukrainian language. In this case, the approach of lexical borrowing is useful, which provides target text economy; although in some cases, it can complicate the perception of exotic vocabulary in the target language. In order to avoid these difficulties, it is appropriate to use descriptive translation or analogue choice in particular cases. Many terms of shipbuilding and seafaring are part of the phraseological units, which creates additional difficulties in translating the latter. The main research presents the ways of rendering of German terms in the field of shipbuilding and seafaring in the Ukrainian language within the lexical and semantic approaches of translation, represented by the techniques of transcription, loan translation and descriptive translation. Loan translation and transcription (in particular, practical transcription) were identified as the main translation techniques. As the result of researched vocabulary analysis, it was revealed that the main difficulties during translation are caused by etymology of lexemes and collocations. For adequate translation of special vocabulary of shipbuilding and seafaring, it is necessary to use the relevant subject knowledge and thoroughly explore the semantics of particular terminological units.

Keywords: adequate translation, special vocabulary of shipbuilding and seafaring, transcription, loan translation, descriptive translation, translation technique, translation approach.

Постановка проблеми. Німецька термінологія кораблебудування та судноплавства пройшла довгий шлях свого становлення. Вона представлена численними термінами, які потребують встановлення унормованих еквівалентів у відповідній мові перекладу, зокрема в україн-

ській мові. Через відсутність перекладних фахових словників у цих галузях виникає нагальна потреба в дослідженні основних труднощів перекладу термінів галузей кораблебудування та судноплавства. Оскільки ці предметні галузі досі залишаються малодослідженими у перекладаць-

кому аспекті, представлені результати є вагомим внеском для складання німецько-українських глосаріїв і словників галузей кораблебудування та судноплавства. Адже дефіцит подібних розвідок породжує виникнення термінологічної синонімії, варіативне чи помилкове тлумачення та невірний переклад деяких термінів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика перекладу здобула особливу популярність серед вітчизняних та зарубіжних науковців, які активно розробляли і розробляють питання перекладу термінів, безеквівалентної лексики, фразеологізмів: Т.Р. Кияк, А.С. Д'яков, З.Б. Куделько, О.Д. Пономарів, С. Влахов, С. Флорин, Д.С. Лотте, Л.К. Латишев, Н.В. Васильєва, В.П. Даниленко, Г. Бергенхольц та інші. Темі професійних жаргонізмів присвячено науковий доробок Н.В. Васильєвої, А.В. Суперанської, Л.О. Ставицької та ін. Дослідження військово-морської термінології української мови в аспекті її становлення й семантики представлено у праці О.Я. Андріянової (2011).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Українська морська термінологія перебуває на шляху становлення, про що свідчить аналіз, який був проведений на основі сучасних навчальних видань. Яскравими прикладами невірності української термінології кораблебудування та судноплавства є те, що у досліджуваних джерелах виявлено чималу кількість росіянізмів та надмірне використання слів іншомовного походження. Встановлений факт свідчить про те, що розроблення алгоритму перекладу цього лексичного прошарку є недостатньо дослідженим. Саме тому однією з ключових проблем цієї статті є вивчення особливостей перекладу німецької терміносистеми галузей кораблебудування та судноплавства в аспекті подолання існуючих труднощів, пов'язаних із явищем синонімії термінів, а також із наявністю серед них безеквівалентної лексики у вигляді реалій та фразеологічних одиниць.

Метою статті є аналіз труднощів перекладу німецьких термінів галузей кораблебудування та мореплавства. Джерельною базою для відбору досліджуваних лексичних одиниць слугували словники морських термінів та енциклопедичні видання. Для реалізації зазначеної мети було поставлено такі завдання:

1. Визначити особливості термінів галузей кораблебудування та судноплавства.

2. Характеризувати перешкоди, які постають на шляху до адекватного відтворення термінів галузей кораблебудування та судноплавства, пов'язані з явищем синонімії, наявністю реалій, ідіом тощо.

3. Визначити прийоми і техніки перекладу німецьких термінів галузей кораблебудування та судноплавства українською мовою та надати перекладачу поради щодо роботи із цією лексикою.

Об'єктом дослідження є німецькі терміни галузей кораблебудування та судноплавства та їхні відповідники в українській терміносистемі аналогічних предметних галузей. **Предметом** дослідження постає аналіз прийомів і технік перекладу з метою виокремлення закономірностей і побудови алгоритму перекладацької дії під час роботи з фаховими текстами галузей кораблебудування та судноплавства.

Виклад основного матеріалу. Фахова лексика є сукупністю лексичних одиниць (передусім, термінів), які називають поняття спеціальних галузей знань і не належать до загальної вжитку, натомість зазнають свідомого регулювання та впорядкування [11, с. 5; 18, с. 522]. До особливостей фахової лексики належать: неможливість прямого перекладу іншими мовами; обмеженість сфери використання; підвищений денотативний зв'язок; своєрідне ставлення до таких мовних явищ, як полісемія, антонімія; спеціальне утворення штучних позначень тощо [13, с. 42]. Співвіднесеність зі спеціальними об'єктами чи поняттями у сфері мови науки вбачаємо в номінативних одиницях трьох класів, до яких належать терміни, професіоналізми і номенклатурні знаки. Останні не становлять наукової цінності для подальшого дослідження, оскільки вони переносяться в текст перекладу без змін. Наша увага буде зосереджена на дослідженні особливостей перекладу термінів і професіоналізмів. Беручи за основу визначення Д.С. Лотте та О.Д. Пономаріва [4, с. 91; 15, с. 20], терміном вважатимемо лексичну одиницю історично сформованої терміносистеми певної галузі знань, що визначає загальне, конкретне чи абстрактне поняття, виражене словом або словосполученням, яке слугує здійсненню комунікації між фахівцями. Наприклад, у галузі кораблебудування та судноплавства маємо такі терміни: *Cockpit n* – кокпіт, *Bemastungsholz n* – щогла, *Klüsengatt n* – клюз. С.В. Гриньов-Гриневиц виокремлює такі ознаки терміна, як: специфічність вжитку; наявність наукової дефініції; точність визначення; стилістична нейтральність; конвенційність; відтворюваність у мовленні; функція називання поняття; контекстуальна стійкість; номінативний характер [11, с. 25–29].

Думки мовознавців щодо розмежування чи отождолення термінологічної та професійної лексики кардинально розділилися. На думку українських дослідників Т.Р. Кияка, А.С. Д'якова та З.Б. Куделько доцільним є розмежування професіоналізмів і термінів, котрі разом становлять поняття спеціальної субмови [1, с. 15]. Данський лінгвіст Г. Бергенхольц отождолює термінологічну і професійну лексику, об'єднуючи їх в один ряд спеціальної лексики [19, с. 35]. На відміну від термінів професіоналізми є напівофіційною стилістично маркованою лексикою, яка набула вжитку у вузькому колі фахівців для позначення відомих понять (напр., *Mast m* – щогла, *Dienstkleidung f* – уніформа). Хоча Н.В. Васильєва, О.В. Суперанська та Н.В. Подольська не відносять жаргонізми до спеціальної фахової лексики [7, с. 27], у представленій статті ми все-таки виокремимо їх як різновид професіоналізмів. **Професійні жаргонізми** ми вважатимемо експресивними дублетами термінів, що живаються у сфері усного спілкування фахівців (напр., *Kaventsmann m*, *Monsterwellen Pl.*, *Freak Wave n* – високий гребінь хвилі). Отже, під спеціальною лексикою галузей кораблебудування та судноплавства у цьому дослідженні мається на увазі функціонально обмежений рамками понятійної сфери та професійного спілкування прошарок мови, який пов'язаний із морською справою і включає терміни і професіоналізми (в тому числі професійні жаргонізми).

Перекладацькі труднощі під час відтворення спеціальної лексики галузей кораблебудування та судноплавства спричинені синонімією, наявністю реалій та фразеологічних одиниць. У лінгвістиці немає єдиного загальноновизначеного визначення синоніма, так само, як немає єдиного підходу до виявлення синонімії. На думку Ю.Д. Апресяна, *синоніми* – це слова (переважно однієї частини мови) або їхні окремі значення, а також стійкі словосполучення, афікси, словотвірні типи, граматичні форми, синтаксичні конструкції, що за повної або часткової формальної відмінності мають тотожні чи майже тотожні значення (з можливими відмінностями у стилістичній і граматичній характеристиках та у сполучуваності) [11, с. 157]. У терміносистемі кораблебудування та судноплавства для номінації одного й того ж поняття часто поряд із власним терміном існує також запозичений. Найчастіше вони функціонують на рівні дублетів (напр., *Uniform f* – *Dienstkleidung f*, кермо – штурвал). Одночасне вживання власного і запозиченого термінів, на нашу думку, є проявом взаємодії інтернаціональної та національної лексики. У результаті аналізу морських термінів встановлено, що активно використовуються синтаксичні синоніми, а саме повний термін і його компресив (напр., кутове прискорення носу судна – прискорення носу), часто в поєднанні із власною назвою чи аббревіатурою (напр., *Nahbereichsverteidigungssystem 3K87 Kortik* – *System 3K87 Kortik, Kaiserliche und Königliche Kriegsmarine* – *KuK Kriegsmarine*). Хоча варто зазначити, що з перекладацької точки зору зазначені компресиви можуть викликати додаткові труднощі під час відтворення спеціальної лексики.

Наступним проширком лексики, що може спричинити перешкоди в перекладі є реалії, які також мають назви «безеквівалентна лексика», «лакуни», «варваризми», «екзотизми», «слова з культурним компонентом», «етнографізми» [9, с. 36]. В основі визначення реалій за Я.Й. Рецкером полягає той факт, що ця лексика не відзначається науковою точністю визначення, властивою термінам [16, с. 45]. Проте в морській терміносистемі існують поняття, що характеризуються оригінальністю способу номінації (напр., *Pumpstange f* = *Kolbenstange f* (поршневий шток) означає палицю, якою б'ють по воді, щоб спіймати рибу у невід; рибу ніби «накачують» (*pumpen*) у сітку).

Спеціальна лексика галузей кораблебудування та судноплавства може входити до складу фразеологічних одиниць, що може ускладнювати їх переклад. Питання фразеології, зокрема дослідження стилістико-семантичних особливостей фразеологізмів, порушувався у працях таких дослідників, як О.О. Потебня, І.І. Срезневський, Ф.І. Буслаєв, О.О. Шахматов тощо [5, с. 21]. За основу визначення фразеологічної одиниці візьмемо семантично пов'язане сполучення слів, яке, на відміну від подібних до нього за формою синтаксичних структур (висловів або речень), не виникає у процесі мовлення відповідно до загальних граматичних і значеннєвих закономірностей поєднання лексем, а відтворюється у вигляді неподільної та цілісної конструкції [12, с. 30]. Диференційними ознаками фразеологічної одиниці є фразеологічне значення, компонентний

склад і граматичні категорії [6, с. 174]. У вузькому сенсі до фразеологічних одиниць належать ідіоми, «такі стійкі словосполучення, семантика яких не виводиться зі значень її складників, а інтегрована ними формально; виникає внаслідок утрати мотиваційних відношень» [6, с. 173]. У мовознавстві довгий час було прийнято називати ідіоми «фразеологічними зрощеннями», за термінологією академіка В.В. Виноградова, який виокремлював фразеологічні зрощення (або ідіоми), єдності та сполучення [8, с. 203]. У широкому сенсі до фразеологічних одиниць у межах західної лінгвістичної традиції відносять приказки, прислів'я, цитати, крилаті вирази тощо.

Саме ідіоматичність може стати причиною помилки та неточного відтворення під час перекладу спеціальної лексики. У такому разі необхідним є знання змісту ідіоми, тому що дослівний переклад може бути некоректним. Мова моряків не є виключенням. Наприклад, етимологія вислову *das Seemannsgarn spinnen* пов'язана із плетінням моряками під час штилю каболки, конопляної нитки зі старих мотузок для обкручування трюсів. У процесі цієї роботи вони розповідали безліч історій, побрехеньок та анекдотів на нижньонімецькому діалекті (*Döntjes Pl*), які були багаті на вигадки та перебільшення. А потім, коли моряк розповідав на суші свої небилиці, повні пригод з морськими чудовиськами (*Meerungeheuer Pl*) та каннібалами, а ті, хто були на суші (*Landrateten pl*), захоплено слухали його, то вираз «*das Seemannsgarn spinnen*» набував переносного значення. Ця словосполучка є ідіомою і її можна перекласти описово як «пригодницькі історії в оповідках бувалою моряка». За схожим принципом перекладаємо лексему *Seemannslatein n* як «говірка мореплавців». Пряме значення виразу *etwas vom Stapel lassen* «спускати на воду (зі стапелів) новозбудований корабель» у переносному значенні означає «щось відкривати (урочисто)». У цьому прикладі поняття «*Stapel m*» означає одна на одну нагромаджені колоди, які під час будівництва підтримують корабель, а під час урочистого відкриття прибираються, щоб він став на воду. У перекладі застосовують семантичний прийом модуляції, наприклад,

Das Schiff wurde am 02. April 1908 auf Kiel gelegt und ist am 22. Februar 1909 vom Stapel gelaufen (28).

2 квітня 1908 року корабель **почали будувати**, а 22 лютого 1909 року його **спустили на воду** (Переклад наш – Д.К.).

Цей прийом застосовується для передачі непрямого значення фразеологічної одиниці. Наприклад, *Er hat einen kranken Witz vom Stapel gelassen* (...).

Він **втнув безглуздий жарт** (Переклад наш – І.Б.).

У подальшому викладі пропонуємо висвітлити мовні звороти, які пов'язані зі спеціальною лексикою галузей кораблебудування та мореплавства і набули вжитку поза межами професійної сфери використання. Наприклад,

Eine Zeit lang wurde jeder Rücktritt irgendeines Politikers oder eines hohen Beamten irgendwo in den USA von gewissen Pessimisten als Zeichen gewertet, dass die Ratten beginnen, das sinkende Schiff zu verlassen (28).

Довгий час відставка якогось політика чи службовця високого чину де-небудь у США розцінювалася запеклими песимістами як те, що «**щури першими покидають корабель, що тоне**» (Переклад наш – Д.К.).

Вислів *die Ratten verlassen das sinkende Schiff* означає «відступати/тікати першим, коли відчувається небезпека». Цей приклад показує, що поняття, яке спочатку виникло у морській справі, набуло метафоричного змісту і перейшло до загальноповсякденної мови.

Наступний приклад демонструє, як звичний для моряків вираз може стати фразеологізмом у загальноповсякденній мові:

*Die Universität ist nur einer der drei Partner, die Leker für das umfangreiche Programm mit **ins Boot geholt hat*** (28).

Університет є лише одним із трьох партнерів, з яким Лекер почав співпрацю (Переклад наш – Д.К.).

Вислів *jemanden mit ins Boot holen* означає «розпочинати спільний проект/співпрацю» в перекладі зазнає нейтралізації. Це явище спостерігаємо також під час відтворення фразеологічного звороту *die Segel streichen*, який походить саме із мови військово-морських сил. Етимологія виразу пов'язана з тим, що коли корабель наздоганяло вороже судно, то він мусив визнати поразку і опустити вітрила. Для ворога це означало капітуляцію. Пропонуємо в якості прикладів 2 речення, які яскраво демонструють використання цього фразеологізму:

1. *Das Lokal **musste** mehrfacher Renovierungen und reduzierter Eintrittspreise nun **die Segel streichen*** (28).

*Незважаючи на численні ремонти та зниження цін, кафе **повинно зачинитися*** (Переклад наш – Д.К.).

2. *Mein Computer **hat** nach nur 3 Jahren **die Segel gestrichen*** (28).

*Мій комп'ютер **зламався** тільки через 3 роки* (Переклад наш – Д.К.).

Отже, аналіз явища синонімії та наявності у фразеологічних одиницях одиниць спеціальної лексики галузей кораблебудування та мореплавства висуває на передній план необхідність поглибленого вивчення цієї терміносистеми.

Загалом переклад фахових текстів галузей кораблебудування та судноплавства – це багатоаспектний та складний процес, що вимагає від перекладача бездоганне володіння морською термінологією як вихідної мови, так і мови перекладу. Окрім цього, під час перекладу на передній план висуваються проблема варіативності та питання правильності перекладу термінів галузей кораблебудування та судноплавства, а також специфіка їхнього відтворення та пошуку ефективних шляхів перекладу. Одним із завдань, які постають перед перекладачем, є адекватне відтворення термінів цієї галузі за допомогою використання відповідних прийомів і технік. Це можливо досягти, спираючись на теоретичний доробок дослідників у цій галузі. В.М. Лейчик пропонує найбільш поширені способи перекладу термінології, зокрема: калькування (структурне та семантичне), використання еквівалента терміна, переклад терміна за допомогою описової конструкції [14, с. 34]. Слід зазначити, що використання еквівалента терміна (або прийом лексичної

заміни) є доречним за умови існування відповідного перекладного словника відповідної галузі. У разі відсутності такого у визначеній мовній парі необхідним є вибудувати алгоритм перекладацької дії, який спирається на частотність використання того чи того перекладацького прийому і відповідної техніки в межах цього прийому. Наприклад, прийом лексичного запозичення (*lexikalische Entlehnung*) може реалізовуватися за допомогою перекладацьких технік транскрипції (практичної транскрипції) або лексичного запозичення. Основною технікою лексичного запозичення термінів галузей кораблебудування та мореплавства є калькування. Його застосування спостерігаємо в таких термінах: *Krankkapazität f* – вантажопідйомність крана, *Schiffsstabilität f* – стійкість судна, *Zylinderblockachse f* – вісь блоку циліндрів, *maximale Traglast f* – максимальна вантажопідйомність. Зазвичай техніка калькування використовується у відтворенні термінів-компонент (напр., *Schüttgutumschlag m* – перевалка сипучого вантажу, *Stückgutumschlag m* – перевалка штучних вантажів, *Schwerlastumschlag m* – перевалка важких вантажів, *Schrotturnschlag m* – перевалка металобрухту, *Containerumschlag m* – перевалка контейнерів).

Наступною за частотністю використання перекладацькою технікою в межах прийому лексичного запозичення є транскрипція (практична транскрипція), яка сприяє компактному відтворенню лексеми в мові перекладу, реалізуючи при цьому стратегію очуження під час перекладу. З часом транскрибовані терміни стають сталими у мові реципієнта [2, с. 55]. Наприклад, *Steven m* – штевень, *Achterstevan m* – ахтерштевень, *Wimpel m* – вимпел, *Knecht m* – кнехт, *Backstag m* – бакштаг, *Breitwimpel m* – брейд-вимпел, *Kofferdamm m* – кофердам, *Bugsprit n* – бушприт, *Cat n* – кат, *Kiel m* – кіль, *Lotsmann m* – лоцман, *Bootsmann m* – боцман, *Vorpiek f* – форпик.

Беручи до уваги те, що морська справа є однією з найдревніших у світі, дух захоплює від того, наскільки глибоко сягають коріння слів та виразів, притаманних мові моряків та людей, які пов'язані з морем і кораблями. Звісно, у зв'язку з технічним прогресом, «застарілі» корабельні конструкції, як і поняття, які їх позначали, відходять на задній план та більше не використовуються. Але іноді їх ще можна зустріти в літературних творах чи історичних фільмах про моряків. Ось тут і постає питання – а чи впливає походження того чи того терміна на процес перекладу? Значні труднощі можуть виникнути за відсутності знань про етимологію слова та історію його утворення. Без ґрунтовних вузькоспеціальних знань перекладач може втрапити в пастку внутрішньої форми (так звані «хибні друзі перекладача»). Нижченаведений приклад доводить, що спроба дослівно перекласти термін без етимологічного словника. Слово *Backbord* (бакборт, лівий борт) походить із середньонімецької мови *ba[c]kbort* (21), де воно існує з XV століття (25). Найперша форма *baecbord* дає підставу припускати, що поняття уже тривалий час вживається на території басейнів Північного та Балтійського морів (25). Дослівно воно означає «борт за спиною», що свідчить про те, що у давні часи штурвал знаходився з правого боку корабля, так що штурман був повернутий спиною

до лівого борту. Тому, відповідно, праву сторону назвали «*das Steuerbord*» (22). Не знаючи походження слова, у цьому випадку важко відшукати правильний варіант. Тому найчастіше маємо переклад «задній борт», який навряд чи існує в конструкції корабля (за аналогією до англ. *back* (той, що знаходиться позаду, задній)). Походження та значення більшості слів і виразів у галузі кораблебудування та судноплавства можна зрозуміти зі значення елементів слова або окремих його частин. Бачимо, що дієслово «*abfaden*» (вимірювати лотом глибину ходової смуги (фарватеру)) пов'язане з іменником «*der Faden*» (нитка), а з його походження відомо, що раніше мірою цієї глибини була нитка, довжиною 1,83 метра.

Висновки. Проведений аналіз надає змогу висновувати, що перешкодою на шляху до здійснення адекватного перекладу термінологічної лексики галузей кораблебудування та судноплавства постає явище синонімії, зокрема існування термінологічних дублетів. Без спеціальних галузевих знань можуть виникати

труднощі під час перекладу фразеологічних одиниць, у складі яких містяться терміни галузей кораблебудування та судноплавства. Окремий пласт термінологічної лексики складають реалії, переклад яких пов'язаний із підбором компактного і влучного відповідника. Дослідивши німецьку термінологію галузей кораблебудування та судноплавства на основі словників морських термінів та енциклопедичних видань ми можемо стверджувати, що основними способами перекладу таких термінів є калькування та транскрибування. Обов'язковою умовою адекватного перекладу є врахування етимології слова, бо без цього іноді неможливо виконати правильний та повноцінний переклад. До кола подальших досліджень у цьому напрямку вважаємо перспективним докладніше дослідити тематичні групи термінологічної лексики галузей кораблебудування та судноплавства, наприклад, «види кораблів», «конструкція кораблів», «звання моряків» тощо з метою формування німецько-українського глосарія морських термінів.

Список літератури:

1. Дяков А.С., Кияк Т.Р., Куделько З.Б. Основи термінотворення: семантичні та соціолінгвістичні аспекти. Київ : KM Academia, 2000. 220 с.
2. Корнодудова Н. Походження, склад і функціонування морської термінології в українській літературній мові. *Мовознавчий вісник*. 2010. Вип. 10. С. 280–284. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mv_2010_10_68 (дата звернення: 01.10.2020).
3. Ляшкевич А.І. Тлумачний словник морської термінології / Антоніна Іванівна Ляшкевич, Мар'яна Ігорівна Бабишена; Херсон. держ. морська акад. Херсон : ХДМА, 2018. 148 с.
4. Пономарів О.Д. Стилїстика сучасної української літературної мови. Тернопіль, 2000. 276 с.
5. Алексеева И.С. Профессиональный тренинг переводчика. Санкт-Петербург : «Союз», 2001. 288 с.
6. Алехина А.И. Фразеологическая единица и слово. Минск, 1991. 184 с.
7. Верещагин Е.М. Язык и культура. Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного. Москва : Русский язык, 1976. 248 с.
8. Виноградов В.С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы). Москва : Издательство института общего среднего образования РАО, 2001. 224 с.
9. Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе / Под. ред. Вл. Россельса. Изд. 2-е, испр. и доп. Москва : Высшая школа, 1986. 344 с.
10. Военный энциклопедический словарь. Министерство обороны СССР. Институт военной истории. Москва : Военное издательство, 1983. 864 с.
11. Гринев-Гриневиц С.В. Терминоведение : Учеб. пос. для студ. высш. учеб. завед. Москва : Издат. центр «Академия», 2008. 304 с.
12. Жуков В.П. Семантика фразеологических оборотов. Москва : Просвещение, 1990. 160 с.
13. Латышев Л.К. Технология перевода. Москва : НВИ. Тезаурус, 2000. 320 с.
14. Лейчик В.М., Шеллов С.Д. Лингвистические проблемы терминологии и научно-технический перевод. *Теория и практика научно-технического перевода*. Вып. 18. Часть II. Москва : Всесоюзный центр переводов научно-технической информации и документации, 1990. 80 с.
15. Лотте Д.С. Краткие формы научно-технических терминов. Москва : Наука, 1971. 84 с.
16. Михайлова В.Н., Гурьянова Е.И. О структурных характеристиках реалий. Калинин, 1988. 252 с.
17. Морской энциклопедический справочник : в 2 т. / Под ред. Н.Н. Исанина. Ленинград : Судостроение, 1987. Т. 1. 512 с.
18. Розенталь Д.Э., Теленкова М. Словарь-справочник лингвистических терминов. Москва : ООО «Изд-во Астрель», ООО «Изд-во АСТ», 2001. 624 с.
19. Bergenholtz H. Fachsprache und Gemeinsprache: Lemmaselektion im Fachwörterbuch // *Fachlexikographie: Fachwissen und seine Repräsentation in Wörterbüchern* / Schaefer, Burkhard / Bergenholtz, Hennig (eds.). Tübingen: Forum für Fachsprachen-Forschung 23. S. 285–304.
20. Clavier W. Seemannisches Wörterbuch. Bielefeld: Verl. Delius, Klasing u. Co., 1973. 406 s.
21. Duden. Herkunftswörterbuch. Etymologie der deutschen Sprache. Duden Bd. 7. Mannheim: Brockhaus, 2014. 956 s.
22. Kluge F. Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache / Bearbeitet von Elmar Seebold. Berlin: de Gruyter. 1112 s.
23. Kluge F. Etymologisches Wörterbuch der deutschen Seemannssprache: wortgeschichtliches Handbuch deutscher Schifferausdrücke älterer und neuerer Zeit. Halle a.d.S.: Verl. der Buchhandlung des Waisenhauses, 1973. 848 s.
24. Kramer U. So dürfen wir fragen, was ist denn eigentlich Seemannssprache? Lexikologisch-lexikographische Anmerkungen zu einer «besonderen Sprache» // *Lexikologisch-lexikographische Aspekte der deutschen Gegenwartssprache, Symposiumsberichte* / Kramer, U. (ed.). Tübingen (i.D.): Lexikographica: Series Maior, 1997. URL: <https://bit.ly/31rlgW8> (дата звернення: 15.10.2020).
25. Pfeiffer W. (Hsg.) Etymologisches Wörterbuch des Deutschen in 2 Bänden. Berlin: Akademischer Verlag, 1995. 1668 s.
26. Röding J.H. Allgemeines Wörterbuch der Marine in allen europäischen Seesprachen nebst vollständigen Erklärungen / Verl. Nemnich, 1794. S. 492 S. URL: <https://bit.ly/34iyndR> (дата звернення: 30.09.2020).
27. Schult J. Segler-Lexikon. Bielefeld: Verl. Delius Klasing, 1998. 800 s.
28. Wörterbuch für Redensarten, Redewendungen, idiomatische Ausdrücke, Sprichwörter, Umgangssprache. URL: <https://www.redensarten-index.de/suche.php> (дата звернення: 30.09.2020).

References:

1. D'jakov, A.S., Kyjak, T.R., & Kudeljko, Z.B. (2000). *Osnovy terminotvorennja: semantychni ta sociolingvistychni aspekty* [Fundamentals of term formation: semantic and sociolinguistic aspects]. Kyiv: KM Asademia, 220 p. (in Ukrainian)
2. Kornodudova, N. (2010). *Pokhodzhennja, sklad i funkcionuvannja morskoji terminologhiji v ukrajinsjkij literaturnij movi* [Origin, composition and functioning of maritime terminology in the Ukrainian literary language]. *Movoznavchij visnyk*, vol. 10, pp. 280–284. (in Ukrainian)
3. Ljashkevych, A.I., & Babyshena, M.I. (2018). *Tlumachnyj slovnyk morskoji terminologhiji* [Explanatory dictionary of maritime terminology]. Kherson: KhDMA, 148 p. (in Ukrainian)
4. Ponomariv, O.D. (2000). *Stylistyka suchasnoji ukrajinskoji literaturnoji movy* [Stylistics of modern Ukrainian literary language]. Ternopilj, 276 p. (in Ukrainian)
5. Alekseeva, I.S. (2001). *Professional'nyy trening perevodchika* [Professional training of translator]. Sankt-Peterburg: «Soyuz», 288 p. (in Russian)
6. Alekhina, A.I. (1991). *Frazeologicheskaya edinitsa i slovo* [Phraseological unit and word]. Minsk, 184 p. (in Russian)
7. Vereshchagin, E.M. (1976). *Jazyk i kul'tura. Lingvostranovedenie v prepodavanii russkogo jazyka kak inostrannogo* [Language and culture. Linguistic and regional studies in teaching Russian as a foreign language]. Moskva: Russkij jazyk, 248 p. (in Russian)
8. Vinogradov, V.S. (2001). *Vvedenie v perevodovedenie (obshchie i leksicheskie voprosy)* [Introduction to translation studies (general and lexical issues)]. Moskva: Institut obshchego srednego obrazovaniya RAO, 224 p. (in Russian)
9. Vlahov, S., & Florin, S. (1986). *Neperевodimoe v perevode* [Untranslatable in translation]. VI. Rossel'sa (ed.) Izd. 2. Moskva: Vysshaya shkola, 344 p. (in Russian)
10. Institut voennoy istorii: Voennoe izdatel'stvo (1983). *Voennyj entsiklopedicheskiy slovar'* [Military encyclopedic dictionary]. Ministerstvo oborony SSSR. Institut voennoy istorii. Moskva: Voennoe izdatel'stvo, 864 p. (in Russian)
11. Grinev-Grinevich, S.V. (2008). *Terminovedenie: Ucheb. pos. dlya stud. vyssh. ucheb. zaved.* [Terminology: A Textbook for Students of Higher Education]. Moskva: «Akademiya», 304 p. (in Russian)
12. Zhukov, V.P. (1990). *Semantika frazeologicheskikh oborotov* [Semantics of phraseological units]. Moskva: Prosveshchenie, 160 p. (in Russian)
13. Latyshev, L.K. (2000). *Tekhnologiya perevoda* [Translation technology]. Moskva: NVI. Tezaurus, 320 p. (in Russian)
14. Leychik, V.M., & Shellov, S.D. (1990). *Lingvisticheskie problemy terminologii i nauchno tekhnicheskij perevod* [Linguistic problems of terminology and scientific-technical translation]. *Series "Theory and Practice of Scientific and Technical Translation"*, vol. 18, part II, 80 p.
15. Lotte, D.S. (1971). *Kratkie formy nauchno-tekhnicheskikh terminov* [Short forms of scientific and technical terms]. Moskva: Nauka, 84 p. (in Russian)
16. Mikhaylova, V.N., & Gur'yanova, E.I. (1988). *O strukturnykh kharakteristikakh realiy* [On the structural characteristics of realities]. Kalinin, p. 252. (in Russian)
17. Isanin, N.N. (1987). *Morskoy entsiklopedicheskiy spravochnik: v 2 t.* [Marine encyclopedic reference book: in 2 volumes]. Leningrad: Sudostroenie, vol. 1, 512 p. (in Russian)
18. Rozental', D.E., & Telenkova, M. (2001). *Slovar'-spravochnik lingvisticheskikh terminov* [Dictionary of linguistic terms]. Moskva: OOO "Izd-vo Astrel", OOO "Izd-vo AST", 624 p. (in Russian)
19. Bergenholtz, H. (1994). *Fachsprache und Gemeinsprache: Lemmaselektion im Fachwörterbuch. Fachlexikographie: Fachwissen und seine Repräsentation in Wörterbüchern.* Proceedings of the *Forum für Fachsprachen-Forschung* (Tübingen). (Tübingen), pp. 285–304.
20. Clavier, W. (1973). *Seemännisches Wörterbuch.* Bielefeld: Delius, Klasing u. Co., 406 p.
21. Duden (2014). *Herkunftswörterbuch. Etymologie der deutschen Sprache.* Bd. 7. Mannheim: Brockhaus, 956 p.
22. Kluge, F. (2002). *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache.* (bear. von Elmar Seebold) Berlin: de Gruyter, 1112 p.
23. Kluge, F. (1973). *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Seemannssprache: wortgeschichtliches Handbuch deutscher Schifferausdrücke älterer und neuerer Zeit* (1911). Halle a.d.S.: Verl. der Buchhandlung des Waisenhauses, 848 p.
24. Kramer U. (1997). *So dürfen wir fragen, was ist denn eigentlich Seemannssprache? Lexikologisch-lexikographische Anmerkungen zu einer «besonderen Sprache»* Kramer, U. (ed.): *Lexikologisch-lexikographische Aspekte der deutschen Gegenwartssprache.* Symposiumsberichte (Tübingen (i.D.)). *Lexikographica: Series Maior.* Available at: <https://bit.ly/31rlgW8> (accessed: 15.10.2020)
25. Pfeiffer, W. (Hsg.) (1995). *Etymologisches Wörterbuch des Deutschen in 2 Bänden.* Berlin: Akademischer Verlag, 1668 p.
26. Röding, J.H. (1794). *Allgemeines Wörterbuch der Marine in allen europäischen Seesprachen nebst vollständigen Erklärungen* Verl. Nemnich. S. 490. Available at: <https://bit.ly/34iyndR> (accessed: 30.09.2020).
27. Schult, J. (1998). *Segler-Lexikon* Bielefeld: Verl. Delius Klasing, 800 p.
28. *Wörterbuch für Redensarten, Redewendungen, idiomatische Ausdrücke, Sprichwörter, Umgangssprache.* Available at: <https://www.redensarten-index.de/suche.php> (accessed: 30.09.2020).